

Baba Basra Sources 19

רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

סמך לפלגא סמך לכולה. שאם סמך זה כותל כנגד אותו כותל שהגביהו חבירו משלו ולא האריכו כשיעור אותו כותל כולו אלא כנגד חציו (משום דאמר סמך לכולה) אעפ"כ אמר רב הונא מגלגלין עליו את הכל ויתן חלקו המגיע בכל הכותל אף על פי שלא סמך אלא כנגד חציו משום דאמרי' היום או למחר ימלך בעצמו ויאריכנו כנגד כולו:

רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

מה דסמך סמך. שכנגד אותו שיעור שסמך יתן חלקו ותו לא דלא מחייבי ליה עכשיו משום היום ומחר:

רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

בקרנא ולופתא. קרנא שאם התחיל אותו כותל שסמך מרחוק שלא כנגד אותו כותל שהגביה חבירו אלא סופו של אותו כותל שסמך אותו כנגד זוית של אותו כותל שהגביה חבירו בהא מודה רב הונא שאין מגלגלין עליו ליתן אלא כנגד חלקו באותו קרן שאם היה דעתו לסומכו היום ומחר כולו כנגד אותו כותל לא היה בונה משך בנינו לצד אחר לופתא אנפנדי"ף בלע"ז כלומר שלא סמך האי כותל כנגד גובה של כותל חבירו אלא הגביהו כנגד מחצית כותלו של חבירו ולא משום בית אלא לקרות עליו מעט בהא מודה רב הונא שלא יתן אלא כנגד אותו גובה של אותו לופתא לפי שאין בדעתו להגביהו יותר:

שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

ר"י מיגש

ומודה רב הונא בקרנא ולופתא. פירוש מודה רב הונא שאם חבר לזה הכותל שבנה כותל מחיצת קרן כגון זה* שאינו חייב מאותה התוספת שהוסיף חבירו על כותל המחיצה אלא מה שכנגד אותו הכותל שסמך בלבד לפי שכוון שעשה קרן זה וחבר אותה אל הכותל נתברר שאין בלבו להאריך בכותל יותר מזה ושאותה תוספת שנשאר מכותל המחיצה אין לו צורך בה. ופירוש לופתא מלשון ליפוף שהוא חבור. ומודה רב נחמן באפריזא ובאקבועי כשורי. כלומר ומודה רב נחמן שאם עשה באותה מחיצה שלא בנה עדיין אלא כנגד חציה אפריזא שקורין בלשון ערבי קמחק שעליו מניחים הקורות כי אף על פי שעושה כדי שיהיו מהודקים בכותל או שחקק בכותל או בהמחיצה מקום קביעת ראשי הקורות ואף על פי שלא עשה שם אפריזא שחייב ליתן לחבירו מה שהגיע אליו מאותה תוספת שהוסיף על הכותל שלו ואף על פי שלא בנה עדיין אלא כנגד חציו בלבד לפי שאותה אפריזא ואקבועי כשורי שעשה בשאר הכותל מוכיח שיש בלבו לבנות כנגדו ולהשתמש בו. וראינו מי שפירש בהא דרב הונא ורב נחמן פירוש אחר ולא עלה אצלנו כלל לפי שיש עליו כמה קושיות. ופירוש שפירש ה"ר יהוסף ן' מיגש ז"ל הוא הנכון:

שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

ראב"ד

זה לשון הראב"ד ז"ל ומודה רב הונא בלופתא וקרן זוית פירוש לופתא שטח סוף בנינו בטיט. וקרן זוית שעשה לו אבן פנה דומה שאין בדעתו לא להאריך ולא להגביה. ומודה רב נחמן באפריזא ובאקבועי דכשורי. פירוש אפריזי כמו אפריזא שהניח בסוף בנינו אבנים פרוצות אחת נכנסת ואחת יוצאת כדי שיקשר התוספת עם הבנין וכן עשה בכותל המחיצה מקום קביעת קורות על פני ארכו כבר גלה דעתו שהוא רוצה לסמוך בכולו ולא נחלקו אלא כשהניח סוף בנינו שוה לא טחו בטיט ולא הניח פרוצות ולא עשה במחיצה מקום קביעת קורות וקיימא לן כרב נחמן. עד כאן לשונו:

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

ולא תימא הני מילי היכא דלפיף ביה ושיעיה בטינא או בסידא אי נמי עבד ביה קרן זוית דגלי אדעתיה דליכא בדעתיה לאורוכיה טפי, אלא אף על גב דלא לפיף ביה ולא עביד קרן זוית דאיכא למימר דדעתיה לארוכי לא מחייבין ליה טפי משיעור מאי דסמך. דהא עיקר פלוגתא דרב הונא ורב נחמן בדלא לפיף ולא עבד קרן זוית קיימא מדקאמרינן מודה (רבינא) [רב הונא] בלופתא וקרנאתא כלומר היכא דלפיף ביה בסופיה אי נמי עבד בה קרן זוית דגלי אדעתיה דליכא בדעתיה לאורוכיה טפי הלכך לא מחייב אלא בשיעורא דסמך כי פליגי היכא דלא לפיף ולא עבד קרן זוית.

חדושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

ומודה רב הונא בלופתא וקרן זוית ומודה רב נחמן באפריזא ובאקבועי כשורי, הפי' הנכון דרב הונא מיירי באורך הכותל ודרב נחמן בגובה הכותל, וה"פ מודה רב הונא בלופתא שאם היה לו לזה הבא לסמוך כותל ישן מתחלה בחצר מצד הכותל הזה ובא זה עכשו ומלפף לו כלומר שמחבר לו עוד קצת כותל ומתחיל ממנו ומאריך ובונה קצת עד כנגד כותל זה, אין מגלגלין עליו אלא למאי דסמך שזה אינו מוכיח שהוא רוצה להאריך ולבנות עוד עד כנגד כל אורך הכותל אלא חבור קצת הוא שמחבר ומאריך כותלו הראשון, וכן נמי בקרן זוית שאם בנה קרן זוית כזה /במקור יש שרטוט/ וכאן ודאי יש הוכחה שאין בדעתו עוד להאריך ולסמוך עוד, ומודה רב נחמן שאם העלה הכותל קצת ונתן קורה על ראש אותו קצת שבנה כעין אותן שנותנין קורה להיות ראשי קורות התקרה נסמכין עליה הרי זה ודאי מגלה דעתו שעוד הוא רוצה להגביה א"נ באקבועי כשורי כשעושה מקומות בכותל לנעוץ בו קורות תקרה שנראה ודאי כרוצה להגביה עוד:

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

ומודה רב נחמן באפריזא וקיבעתא דכשורי דאי סמך לפלגא (והנך) [והניח] אפריזא שהיא קורה ארוכה ועבה שמניחין אותה על ראש הכותל כנגד ארכו לקבוע עליה ראשי קורות תקרת הבית לרחבו מכותל זה לכותל שכנגדו, והניח זה אפריזא מקום קביעת ראשי הקורות מתחלתו ועד סופו אף על פי שלא סמך אלא כנגד חציו כמאן דסמך לכוליה דמי, דגלי אדעתיה דניחא ליה בכוליה ומגלגלין עליו את הכל. ואיכא לפרושי דהאי קיבעתא דכשורי דקאמרינן לאו בגופיה דאפריזא הוא אלא אנפא אחרינא באנפי נפשיה קמ"ל, דאי נמי לא מנח ליה אפריזא אלא דעביד בסוף ההוא פלגא דסמך מקום קביעתא דכשורי כמאן דסמך לכולא דמי. כגון דהוה כותל המחיצה מזרח וכותל הסמיכה כנגד חצי מערב יוצא מקרן דרומית מערבית ועד חצי רוח מערבית ועבד ביה בסופיה מקום קיבעתא דכשורי, דגלי אדעתיה דדעתיה למיקבע ביה כשורי ארכן כנגד אורך כותל הסמיכה ורחבן כנגד רחבו, ראשן [הראשון] בסוף כותל הסמיכה וראשן השני בכותל שני שכנגדו שמצד כותל המחיצה בצפון וסופו להניח עליהן תקרה כנגד כל הכותל של מחיצה, שנמצאו ראשי קורות התקרה מצד מזרח על גבי כותל המחיצה וראשיהן מצד מערב חציין על גבי כותל הסמיכה והשאר על גבי הקורות הקבועות בסופו. וכיון דעבד מילתא דמוכחא עלויה דדעתיה לאישתמושי בכוליה כותל המחיצה אף על גב דלא סמך אלא כנגד חציו כמאן דסמך לכוליה ומגלגלין עליו את הכל.

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף ג עמוד ב

אפריזא. נסר ארוך שנותנין באמצע הכותל כדי שיקשור הבנין היטב אי נמי פירשו בו שמשימין אותו נסר לסמוך עליו ראשי הקורות כדי שלא ירקבו מלחלוחית הכותל ודומיא לזה הוא קיבועי דכשורי שעושין מקום בכותל לראש הקורה וקובעים סביבו עצים כדי שלא ירקבו הקורות סוף דבר הרבה פירושים נאמרו בו וכללא דמילתא דכל היכא שצורת הבנין מוכחא שדעתו להוסיף בכה"ג מודה ר"נ דסמך לפלגא סמך לכול"א אלא אם כן טען ואמר שלא היה בדעתו להוסיף אלא טור א' או שנים דנאמן ואין מגלגלין עליו את הכל אלא ישלם חלקו כפי מה שיבנה בזה הא לאו הכי למאי דסמך סמך למאי דלא סמך לא סמך וקי"ל כר"נ:

רמב"ם הלכות שכנים פרק ג הלכה א

כותל חצר המבדיל בין שני שותפין שנפל, יש לכל אחד משניהם לכוף על חבירו א לבנותו עד גובה ד"א כדי שלא יראו זה את זה, אבל יתר על ארבע אמות אין מחייבין אותו, רצה האחד והגביה הכותל יותר על ארבע אמות, אם בא חבירו ובנה כותל אחד גבוה כנגד הכותל שביניהן מחייבין אותו ליתן חלקו בגובה שכנגד כולו, כיצד בנה אחד כותל שביניהן והגביהו עשר אמות ובא חבירו ובנה כותל אחד /אחר/ כנגדו או בצדו לעשות לו בית והגביה הכותל האחר שש אמות מחייבין אותו ליתן חלקו בשתי ב אמות שמוסיף על ארבע אמות שהרי נראה ממעשיו שהוא רוצה בהן, וכן אם חקק בראש הכותל שביניהן מקום להניח בו הקורות או שבנה עליו קורה ג גדולה שהקורות נשענין עליה מחייבין אותו ליתן חלקו ד בשש האמות כולן שהוסיף חבירו על הארבע אמות אף על פי שלא בנה כל הכותל שהרי גילה דעתו שהוא רוצה בכל הגובה הזה.

רי"ף מסכת בבא בתרא דף ג עמוד ב

סמך לו כותל אחר: אמר רב הונא סמך לפלגא סמך לכולה ורב נחמן אמר למאי דסמך סמך ולמאי דלא סמך לא סמך והלכתא כרב נחמן ומודה רב נחמן באפריזא וקיבעתא דכשורי אמר רב נחמן בי [קורין] לא הוי חזקה ואף על גב דמנח הימלטא דאמר אמינא לכי מיפייסות לי לא תתרע אשיתאי אמר רב נחמן אחזיק להורדי (לא) אחזיק לכשורי לכשורי אחזיק להורדי (ורב יוסף אמר אפילו אחזיק להורדי אחזיק לכשורי איכא דאמרי אמר רב נחמן אפי' אחזיק לכשורי לא אחזיק להורדי) ואמר רב נחמן אחזיק לניטפי אחזיק לשיפכי לא אחזיק לניטפי (וא"ד אמר ר"נ אפילו אחזיק לשיפכי אחזיק לניטפי) [אבל] לצריפא דאורבני לא ורב יוסף אמר אפי' צריפא דאורבני עבד רב יוסף עובדא בצריפא דאורבני [כשמעתיה] והלכתא כוותיה אר"נ אמר רבה בר אבוב המשכיר בית לחבירו [דף ו' ע"ב] בבירה גדולה משתמש

בזיזיה ובכותליה עד ד' אמות ובעובי הכותל במקום שנהגו אבל בתרבוץ אפדני לא ורב נחמן דידיה אמר אפי' בתרבוץ אפדני אבל רחבה שאחורי בתים לא רבה אמר אפי' רחבה שאחורי בתים ואמר רבינא האי כשורא דמטללתא עד תלתין יומין לא הוי חזקה בתר תלתין יומין הוי חזקה ואי סוכה דמצוה היא עד שבעה יומי לא הוי חזקה בתר הכי הוו חזקה ואי חבריה בטינא לאלתר הוי חזקה

חדושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

ואמר רב נחמן אחזיק לנטפי וכו'. בזה הסכימו כל המפרשים דבמחזיק על חצר חברו במימיו לשפוך שם איירי, דהא לא שייך אכותל דמתניתין כלל, ופי' [נטפי] שנוטפים המים במקומות רבים מעט מעט, ושפכי (ו) [ש]שופכין במקום אחד או שני מקומות כעין מרזב, ובלישנא קמא סבר שאינו יכול לשנות דשמה יש בו תוספת נזק, ובאידיך לישנא אמר דיכול לשנות דמסתמא אין בו תוספת נזק, ודוקא שלא הגביה או שלא השפיל ולא ישנה מקומם, דבהכי ודאי אינו יכול לשנות כלל דרבינו נזק הוא ואולי במקום הזה רוצה לקבלם ולא במקום אחר, והכל לפי ראות [הדיינים], ושלא כדברי הרמב"ם ז"ל, ומורי נר"ו פירש בשם אחיו נטפי מי גשמים + כאן מסומן בכת"י שחסר שורה אחת. + וכדכתיבנא בחידושים, ולא אתי עליה שפיר לישנא דאפי' לצריפא דאורבני, ועוד דנראין הדברים דאי כשהחזיק שירדו מגגו על חצר חברו בהא ליכא מאן דאמר דהחזיק לגשמים להוי חזקה במימי תשמיש, ואם כשהחזיק בהם בביב של חברו שפתח לביתו או למבוי לדברי הכל החזיק בכולן, וכן אמרו בתוספתא (ב"מ פ"א) החזיק למי גשמים החזיק למי תשמיש, והפירוש הראשון הוא הנכון.

רבינו חננאל מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

אחזיק לנטפי לא אחזיק לשפכי³¹⁰. כגון תקרה שהיא מקורה (בריעפון) [ברעפים] נ"א בטיט, שמנטפין מי התקרה בחצר חבירו. אם בא לשנות ולתת מרזב בתקרה להיות כל מי התקרה נשפכין במרזב, אין לו [חזקה על] זה, ויכול בעל החצר לעכב עליו: לשפכי אחזיק לנטפי אבל צריפא דאורבני לא. פירוש צריפא דאורבני, צריף המקורה, צר מלמעלה ורחב מלמטה במורביות של ערבה. ומי המטר שותתין ויורדין במורביות הללו בחצר חבירו. אין לאלו חזקה לנטפי וכל שכן לשפכי: ורב יוסף אמר. אף לאלו יש להן חזקה. וצריף זה עשוי כקובה, צר מלמעלה ורחב מלמטה, כדתנן^(א) העושה סוכתו כמין צריף וכו'. אורבני הן ערבה. ויש אומרים מין גמי^(ב), ובעלי הכפרים עושין כן. וראינו לרבותינו הגאונים ז"ל פירוש בענין נטפי ושפכי. ויש עליהם תשובה. ואנו פירשנו מה שהוא קבלה בידינו: הימלטא. זו תקרת החלון. ויש אומרים חתיכות של קורות במקום הראוי בכותל להכניס בו ראשי הקורות של תקרה: אוזינקא. הוצאת...:

שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

ראב"ד

וזה לשון הראב"ד ז"ל בתר תלתין יומין הויא חזקה דעד תלתין יומין לא קפיד איניש אבל בתר תלתין יומין כיון שלא מיחה הויא חזקה עד כלות החג כי מפני המצוה שתק ואחריו אם לא ימחה עלתה לו חזקה אית דאמרי בטענה ואית דאמרי אפילו שלא בטענה מפני שמחל וכל זמן שהכותל קיים יש לו לסמוך אבל לא שיהא שותף בכותל ולא במקום הכותל. ואי סוכה דמצוה היא עד שבעה ימים לא הוי חזקה. פירוש אם נכנסו מימי החג בתוך שלשים אף על פי ששלמו השלשים בתוך החג לא עלתה לו חזקה עד כלות החג כי מפני המצוה שתק ואחריו אם לא ימחה עלתה לו חזקה. עד כאן:

עליות דרבינו יונה מסכת בבא בתרא דף ו עמוד ב

ואי סוכה דמצוה היא, עד שבעה יומי לא הוי חזקה, בתר שבעה יומי הוי חזקה³¹¹. ואף על גב דבשאר ימות השנה עד ל' יום לא הויא חזקה, התם הוא דמעיקרא אדעתא דצל של רשות סבל לו, ואורחא דמילתא למחול ולסבול עד ל' יום. אבל בסוכה דמצוה, מעיקרא אדעתיה דמצוה סבל לו, וכיון שנגמרה המצוה, אין דרך לטבול סבל שנית אדעתא דצל. ועוד, כיון דתחילתה למצוה מניחה שם, כשעבר [זמן] המצוה לא מוכחא מילתא דלצל קא שביק לי' התם, אלא מיחזי דלקביעותא קא שביק. וגם כי דרך הכל לסתור סוכותיהם אחר החג, הלכך לא מחיל איניש טפי.

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

(נז) אמר רב נחמן אחזיק להורדי אחזיק לכשורי להורדי אחזיק לשפכי אחזיק לנטפי לנטפי אחזיק לשפכי אבל לצריפא דאורבני לא ורב יוסף אמר אפילו לצריפא דאורבני עבד רב יוסף עובדא בצריפא דאורבני. וקי"ל כותיה דמעשה רב, והא דאמר רב נחמן אחזיק להורדי דאנון קנים אחזיק לכשורי דאנון קורות. לאו כמאן דאמר דאחזיק לאשתמושי בגודא דחבריה קאי דא"כ כי אחזיק להורדי אמאי אחזיק לכשורי והלא מכביד, ולא יהא אלא הבית והעליה של שנים הא אמרי' בסוף הבית והעליה (ב"מ דף קי"ז ע"ב) עליון שבא לשנות בגזית שומעין לו בגויל אין שומעין לו

לסכך בשקמים שומעין לו בארזים אין שומעין לו, וכוליה שמעתא משמע התם דאי משני להקל שומעין לו להכביד אין שומעין לו, אלא הני כולהו במאן דאחזיק בשפיכות המים על חצר חבירו קאי והני הורדי וכשורי כולהו אגודא דמחזיק קיימי. וכי תימא א"כ מה לי הורדי מה לי כשורי, משום דכשורי קביעה תשמישתייהו והורדי לא קביעה תשמישתייהו כולי האי. ואמטול הכי קאמרינן בלישנא קמא דרב נחמן דאי אחזיק להורדי דלא קביעה תשמישתייהו לא אחזיק לכשורי דקביעה תשמישתייהו וקמ"ל כלישנא בתרא דאפילו אחזיק להורדי אחזיק לכשורי דכיון דאחזיק אחזיק והוא דקיימו הני הורדי וכשורי אגודא דמחזיק כדברירנא. ואם נפשך לומר במאן דאחזיק לאשתמושי בגודא דחבריה בהורדי או בכשורי קאי משכחת לה בכותל השותפין ואתנתינן קאי כדקתני בחזקת שלא נתן עד שיביא ראיה שנתן ולא דמי לעליון שבא לשנות בגזית, דאלו התם בית לחד ועליה לחד דאין לבעל העליה להכביד על הבית אבל הכא גודא דשותפי הוא. והאי דלית ליה לאשתמושי ביה למעלה מארבע אמות ולמעלה משום דהוי בחזקת שלא נתן, דאי הוה ניחא ליה למיתב ליה פלגו אוזינקא הוי ליה זכותא לאשתמושי ביה על כרחיה, כיון דאחזיק אפילו להורדי הוי ליה בחזקת שנתן, דאי לאו הכי לא הוה שבקי ליה לאשתמושי ביה אפילו להורדי והאי דלא אשתמש בה אלא בהורדי משום דלא מתבעי ליה כשורי הוא. וכיון דקנה ליה בחזקת שנתן חצי ההוצאה ממילא קנה ליה זכותא לאשתמושי ביה בכל דבעי ואפילו בכשורי. ולטעמא. דלישנא קמא קסבר דילמא פיוסיה פיוסיה לאחולי גביה לכשורי ומאי דאחיל אחיל למאי דלא אחיל [לא אחיל]. ולית הלכתא כוותיה דכל היכא דאיכא למיתלא בזכותא דאית ליה לא תלינן במחילה. וכן היכא דאחזיק בשפיכות המים על חצר חבירו בנטפי. שהן רעפים שהמים מנטפין מהן, ובעא לשנויינהו לשפכי שהן מרזבין שהמים נשפכין מהן בזעף אחזיק נמי לשפכי לשפכי אחזיק לנטפי. ואפילו לצריפא דאורבאני והוא גג העשוי כמין צריף ומסוכך במורביות של ערבה והמים יורדין עליהם מכונסין טיפה בצד חברתה ולא עוד אלא שאין ירדת המים כלה מהן במהרה ואף על פי שפסקו הגשמים מהן הן מנטפין והולכין עד כמה שעות, אפילו הכי הויא חזקה דכיון דאחזיק בשפיכות המים בחד אנפא אחזיק נמי בכולהו אנפי.

חדושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

ודאמרינן אחזוק להורדי אחזיק לכשורי, יש מפרשים דאמתנתינן קאי לומר שאם בנה אחד משלו והחזיק אח"כ זה וסמך שם ראשי הורדי אחזיק לכשורי, דאמרינן פיוסי פיוסיה לגמרי לסמוך שם כדרך שהיה לו לסמוך אלו סייעו מתחלה וכדרך שסמך חבירו בצד אחר, ואין אומרין לא פיוסו אלא לניעוץ זה, מאחר שהמקום של שניהם בחזקת שניהם הוא עומד ויד שניהם שוה בכותל ובמקום, ולא בחזקת טענה ומחילה עסקינן אלא בחזקת שנתן, ואף על גב דהא [ד]סמכינן לה דנטפי ושופכי בחזקת טענה ומחילה היא, לא מפני שהן שוות בפירושן סמכן, אלא מפני שהן שוות במחלוקת רב נחמן ורב יוסף, כך פירש ר"ת ז"ל.

ואחרים אומרים דבחזקת טענת מחילה היא על כותל שהוא של חבירו לגמרי המקום והאבנים ומשלו בנאו ובא זה וסמך שם והחזיק, וא"ת והרי אמרו עליון שבא לשנות בגויל אין שומעין לו בגזית שומעין לו בפרק הבית והעליה, י"ל דהכי פירושה שאם החזיק לעשרה הורדי יכול ליתן שם חמשה כשורי ובלבד שלא יוסיף על הכובד הראשון וקמ"ל דלא מרעא אשיתא בכי האי גונא ונראה שזה דרך פירוש רש"י ז"ל והוי יודע שלא נאמרו דברים לפירוש הזה אלא לומר שכל זמן שהכותל קיים לא יסלק ניעוצו, אבל נפל אין לו במקום כלום, אא"כ החזיק בכך שלש שנים ובא מחמת טענה. ויש אומרים אפי' בחזקת שלש ומחמת טענה, שאין סמיכת הקורות של זה חזקה למקום הכותל מאחר שהוא ידוע לאחד, אלא לכותל זה מכר לו או מחל וכיון דנפל אזדא, וכן כתב הרב רבי יהודה הנשיא אלברגילוני ז"ל בשם גאון ז"ל. ואיני מתחוויר בדינים, שאין לך אכילת פירות גדולה מזו, אלא מעתה כותל ומקומו במה יקנה.

ואחזיק לנטופי אחזיק לשופכי ולצריפא דאורבני. משום דלא נפקא ליה מיניה כלום, ואפשר נמי דהא עדיפא ליה דצריפא דאורבני הגשמים יורדים משם מהרה ואף על פי שהטיפין סמוכין אין בכך כלום, אבל להוסיף לו היזק של כלום ודאי אין שומעין לו, דהא אמר רב נחמן אחזיק לנטופי אחזיק לשופכי אבל לא לצריפא דאורבני אלמא אף על גב דסבר רב נחמן שאינו יכול להוסיף היזק ומשום הכי אמרינן דלא אחזיק לצריפא דאורבני, אפילו הכי אחזיק לנטופי אחזיק לשופכי, שמע מינה דלא נפקא מינה כלום ולא מיתוסף ביה היזק, ורב יוסף נמי מוסיף הוא בכך לומר דבצריפא דאורבני נמי לא מיתוסף היזקא, לפיכך אין למדין מדבר זה למי שהחזיק במרזב ורצה להגביהו שיהא מקלח למקום רחוק, אלא על פי בקיאינן דנין בה שלא להרבות היזק של כלום, שאם עכשיו הוא מקלח בבית או במקום העשוי להשתמש בו בשעת קלוח הראשון ויש לו היזק יותר בכך אין שומעין לו, והא דתניא בתוספתא (ב"מ פ"א ה"י) העשוי לכביסה אין ממחין בידו לגשמים לגשמים אין ממחין בידו לכביסה, ההיא לענין דיוטאות המקלחות מים לביב תניא, אבל מי שהחזיק על חבירו לכביסה אחת ממחין בידו לחמש, והחזיק לגשמים ממחין בידו לכביסה, וכך הדיינין דנין בכל יום.

חדושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

אחזיק להורדי אחזיק לכשורי, כתב הרב אלברגילוני ז"ל שלא אמרו להיות מוחזק בכותל בכך לחלוק במקום ובאבנים ואפי' בא בטענה ובחזקת שלש, שאין נעיצת קורותיו של זה חזקה למקום הכותל מאחר שהיה ידוע לאחד אלא לכותל

זה מכר או מחל ואם נפל חזר, והרמב"ן נ"ר כתב שאם בא בטענה ובחזקה עלתה לו לגופו של כותל ומקומו שאין לך אכילה גדולה מזו ואם אין אתה אומר כן גופו של כותל ומקומו במה יקנה ובמה יחזיק, ומורי הרב ז"ל כתב שאם נתן קורותיו בהודרי בכותל ונתן עליהם מעזיבה החזיק בכל הכותל, ובבא בטענה לפי שכך דרך המשתמשים בכותלים גמורין שלהן אבל בלאו הכי אין חזקתו אלא לנעיצת הקורות בלבד:

אחזיק לנטפי אחזיק לשופכי, ואסיקנא אפי' לצריפא דאורבני, וטעמא דמלתא משום דאינו מתרבה לו לבעל הדבר היזק בכך, אבל להוסיף היזק של כלום אין שומעין לו, ותדע דהא אמר רב נחמן אחזיק לנטפי אחזיק לשופכי אבל לצריפא דאורבני לא, ומאי שנא, אלא דקסבר דלצריפא דאורבני לא דמוסיף הוא בהיזק אבל בין נטפי לשופכי לא מיתוסף ביה היזיקא, והילכך מי שבא להגביה שופכין כדי שיהיו יורדין יותר ממקום גבוה שזה ודאי מוסיף בהיזק אין שומעין לו, וכן כל כיוצא בזה שנראה לב"ד שהוא מוסיף בהיזקו אין שומעין לו, והא דתניא בתוספתא (ב"מ פ"א) העשוי לכביסה אין ממחין בידו לכביסה חמש, לכביסה אין ממחין בידו לגשמים, לגשמים אין ממחין בידו לכביסה, ההיא לענין דיוטות המקלחות מים לביב תניא, אבל מי שהחזיק על חברו לכביסה אחת ממחין בידו לחמש, והחזיק לגשמים ממחין בידו לכביסה, וכן כתב הרמב"ן נ"ר:

הא' כשורא דמטללתא לבתר תלתין יומין הויא חזקה, כבר כתבנו למעלה שר"ת ז"ל מפרשה אמתני' דבחזקת שלא נתן, ויש מי שפירשה בחזקה דעלמא וכן פי' הרב בעל המאור ז"ל, וכתב עוד דלאו למימרא דלא בעי שלש שנים אלא תוספת על השלשים ההם כלומר מן השיעור הזה ואילך מונין לו שלש שנים וכן בסוכה דמצוה מן השבעה ואילך מונין לו, וזה דבר של תימה כי מפני מה הוסיפו בזה יתר על השלש דהא טעמא דשלש משום דתלת שנים מזדהר איניש בשטריה טפי לא מזדהר ולא משום דתלת מחיל דהא איפריך ההוא טעמא, והילכך אפי' תמצא לומר טעמא הכא דתלתין קמאי מחיל, האי טעמא ליתיה, ועוד דאם הוא מוחל שלשים יום הרי כבר עברו טפי משלשים ויש בשלש שנים כמה שלשים, ועוד דלישנא דלבתר תלתין יומין הויא חזקה ולישנא דלאלתר הויא חזקה משמע שהחזקה כולה נגמרה בכך ובכך היא תלויה ולא בשלש שנים שלא הוזכרו כאן כלל, אלא שלשים דוקא קאמר ושבעה דוקא קאמר:

ויש מפרשים לכל הני דכולה שמעתין בטענת סבלנות, דכיון שאינו מחסרו קרקע אין להם ענין בחזקת שלש, כי מה ששנינו בפ' חזקת (מ"א א') כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה היינו דוקא בבא לטעון בגוף הדבר אבל בשעבודין כגון אלו להוצאת זיזין וכיוצא בהן אפי' בטענת סבלנות הן, ויש מפרשים לכל הני דכולה בטענת מכירה או מתנה הן אבל טענת סבלנות לא מהניא ולא מידי, ונטפי ושופכי וכשורי והודרי כולן בחזקת שלש ובטענת [מכירה או מתנה], דכולה מתני' דחזקת הבתים בחזקת שלש היא ולא אמרו שלש אלא משום שטר וכטעמא דאמרי' התם תלת שנים מזדהר טפי לא מזדהר אלמא כולהו בחזקה שיש עמה טענה הן והתם (נ"ח ב') הא קתני המרזב דהיינו שופכי, ולקמן נמי בפרק לא יחפור (כ"ג א') גמ' אם לקחו אפי' בית רובע הרי הוא בחזקתו מוכח בהדיא דאפי' במה שאין בו חסרון קרקע כמו העמדת שובך בעי חזקה שיש עמה טענה, וכן דעת מורי הרב ז"ל, והסברא הראשונה כדעת הגאונים:

עליות דרבינו יונה מסכת בבא בתרא דף ו עמוד א

והא דאמר נמי, החזיק לנטפי החזיק לשפכי, בחזקה דג' שנים מיירי, וכגון שבא בטענה. ותדע, דתנן בפרק חזקת הבתים²⁹², המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה, והוא מענין שופכי. וסתם חזקות דכולה פרקא בחזקת ג' שנים. והיכא דהחזיק לכשורי או לשופכי וקטעין טענת סבלנות שסבל לו זה ולא מיחה בידו, חזקה שאין עמה טענה היא, ואפילו החזיק ג' שנים לא מהניא ליה חזקה. וכן חלונות דאית להו חזקה כגון שבא בטענת מכירה ולאחר ג' שנים. ואין לנו לומר דטענת (סבלנות) [סבלנות] מועלת, כיון שלא מצאנו מקום מוכרח לדבר בתלמוד. ולא שמענו טענת סבלנות אלא לר"א בן שמעון דאמר²⁹³ כל שבפניו לאלתר הוי חזקה. וגם כי יש סוגיא בפרק לא יחפור²⁹⁴ על משנת ואם לקחו אפילו פחות מביא רובע הרי הוא בחזקתו, מוכחת כן, כמו שאנו עתידיים לכתוב שם בע"ה. ועוד, שאם נפרש אחזיק לנטפי החזיק לשופכי בבא בטענת סבלנות, ודאי לא אזלינן ביה לזמן ג' שנים, שאין טעם על הזמן הזה אלא למי שבא בטענת מכירה דעד שלש שנים מזדהר איניש בשטרי שוב²⁹⁵ לא מזדהר. ואי אמרת דלאלתר הויא חזקה, כדאמרי' גבי כשורא דמטללתא ואי חברו בטינא לאלתר הויא חזקה, לא מצינו סתם חזקה דהויא לאלתר. ואין לומר דשלשים יום הויא חזקה, כמו שפי' גבי כשורא דמטללתא. כי מה ענין חזקת שופכי אצל כשורי דמטללתא ללמוד זה מזה ולומר כי שיעור הסבלנות בזה כמו בזה. ועוד, דתניא²⁹⁶ מעשה באחד שפתח חלונותיו לחצר השותפין בא לפני ר' ישמעאל בר יוסף²⁹⁷, א"ל החזקת בני החזקת, בא לפני ר' חייא²⁹⁸ א"ל יגעת בני ופתחת לך יגע וסתום, וכיון דלאלתר לא הויא חזקה אף על גב דה"ל לדמויי פתיחת חלון לכשורא דחברי בטינא, ודאי שלזמן ג' שנים הוא דאזלינן ביה, [כיון] שלא נתפרש לנו בענין פתיחת חלון זמן אחר. וכיון דאזלינן לזמן ג' שנים, אם כן, דוקא למי שבא בטענת מכירה הוא דמהני²⁹⁹, ולא למי שבא בטענת סבלנות. ונלמוד (ממכר) [מינה] גם לחזקת שופכי וכשורי, דלא מהניא בהו טענת סבלנות, כי היכא דלא מהניא בחלון כן נראה לי. ויש רבותינו זצ"ל שהם אומרים דטענת סבלנות מועלת בשופכי וכשורי. וחזקה שאין עמה טענה דלא מהניא, דוקא לענין חסרון קרקע. אבל היכא דליכא חסרון קרקע, אלא סבל שעבוד ותשמיש, כגון בחזקת שופכי וכשורי,

חזקה היא³⁰⁰. וראי' שלהם מהא דאמר רבינא האי כשורא דמטללתא [עד³⁰¹ תלתין יומין לא היו חזקה, בטר תלתין יום] לאלתר היא חזקה, דכיון דלא אזלין בה לזמן ג' שנים, אלמא לענין סבלנות נאמרה. ואי איכא לאתויי ראי' מינה דהיא, לענין טוען טענת מכירה איכא לאתויי מינה, דלא אזלין בטר ג' אלא היכא דאיכא חסרון קרקע, דכתבי עלי' אינשי שטרא, ועד ג' שנים מיזדהר אינשי בשטרא, אבל לנעיצת כשורי או שופכי, לא אזלין לחזקת ג' שנים, דלא עבדין שטרא עליהו, הילכך הו"ל למחות³⁰² לאחר ל', או לאלתר היכא דחברי' בטינא. ואעפ"כ אין לנו ללמוד מדין כשורי דמטללתא לענין שופכי או לענין חלונות³⁰³, דכל מקח קרקע או שעבוד קרקע כתבי שטרא עלי'. ועוד, דלא פלוג (רבנן) [רבינא]³⁰⁴ בשעבוד קרקע וקרקע עצמו, כגון מי שיש לו שופכין על חצר חבירו או חלונות, שחזקתן מונעת מלבנות כנגדן, עד שירחיק ד' אמות, או שיש שם היזק ראייה שהוא היזק גדול לקרקע חבירו. אבל נעיצת כשורי דמטללתא, שאין לו שעבוד בגוף הקרקע, אלא שעבוד יש לו על הכותל כל זמן שהוא קיים, לא כתבי אינשי שטרא עלי', ולפי' חזקתו לל' יום. ור' יעקב זצ"ל³⁰⁵ פי' לההוא דכשורא דמטללתא לענין מתני'. דתנן, בחזקת שלא נתן עד שיביא ראי' שנתן, ועלה קאמר רבינא, שאם נתן שם כשורא דמטללתא, מל' יום ואילך הרי הוא בחזקת שנתן, שלא הי' מניחו להשתמש בכותל יותר מל' יום עד שיפרענו. והוא כעין מימרא דרב נחמן, דאמר בי קורי לא היו חזקה, דקאי אמתני' כמו שפי' ר"ח ורש"י ז"ל, והכי משמע לישנא, דקאמר לכי מפיס. וזה שלא סדרוהו בגמ' בטר מימרא דר"נ, לפי שסדרו דברי רב נחמן יחד בעיני החזקות³⁰⁶. והפי' הזה נכון³⁰⁷. וצריכין אנו לומר לפי פי' הזה, שאין מגלגלין עליו את הכל מפני נעיצת כשורא דמטללתא תוך ל' יום, דלא גלי דעת' בהכי דניחא ליה בבנין הכותל, דא"ל דרק עראי משתמש שם לצל בעלמא, כיון שדרך בני אדם לסבול שינעצו כשורא בכתלים לסכך שם לצל עד ל' יום. שאם הי' מגלגלין עליו משעת הנעיצה, לא היו מחלקין בין ל' לאחר ל', שהרי חוב הוא שיש לו עליו ולא סלק הכשורא. ואם האריך לו חובו עד ל' ושבעה, גם לאחר ל' יתכן שיאריך לו. ולאחר ל' יום ודאי מגלגלין עליו את הכל, דכיון שמשתמש שם דרך קבוע בענין שאין בני אדם סובלים לחבריהם, ודאי גלי אדעתיה דניחא ליה בההוא בנין, והוי נמי בחזקת שנתן. לפי שדין גלוי לכל שאין להשתמש בקבע בכותל חבירו אם לא יקנה ממנו. ולא שייך למימר בהא, מי יימר דמחייב לי רבנן, אלא בסמיכת הכותל הוא דשייך למימר, שעדיין לא נשתמש בכותל כנ"ל.

רמב"ם הלכות שכנים פרק ח הלכה ו - ט

הלכה ו

מי שהוריד מי גגו על * חצר חבירו ולא מיחה בו והחזיק בדבר זה אם המים ג מנטפין ורצה לקבצם למקום אחד ולעשותם צינור עושה, וכן אם היו באין דרך צינור ממקום אחר וחלקן על רוחב הכותל והחזירן נוטפין עושה, ואפילו לבנות על גגו כמין ד צריף עד שירדו המים במהרה לחצר חבירו בונה שהרי הוחזקו מימיו של זה לירד לחצר חבירו.

הלכה ז

כותל שבין ראובן ושמעון אם היו שותפין בה שניהם משתמשין בו זה חופר מצד זה ומכניס קורותיו כל שהן, וזה חופר מצד זה ומכניס קורותיו, היה הכותל של ראובן לבדו אין שמעון יכול להשתמש בו, חפר * שמעון בכותל זה והכניס בה קורה אחת ושתק ראובן ולא מיחה בו החזיק במקום הקורה, אפילו היתה קטנה ורצה שמעון להחליפה בקורה גדולה ועבה מחליף, היתה הקורה סוכת עראי כל שלשים יום לא החזיק בה סתם שהרי ראובן אומר לא מחלתי והנחתיך אלא מפני שהוא עראי לאחר שלשים יום החזיק שאין זה עראי, ואם סוכת ימי החג היא כל * שבעת ימי החג לא ה החזיק לאחר שבעה החזיק, ואם חיבר ראש הקורה בכותל בטיט מיד החזיק והוא שיביא ראייה שראובן סייע עמו או ראה ולא מיחה.

הלכה ח

מי שהחזיק בכותל זה בקורה אחת אינו יכול להחזיק בקורה שנייה שהרי לא מחל לו אלא על האחת, בד"א כשהודה שאין הכותל זה שלו אלא חבירו מחל לו על הכנסת קורה זו, אבל אם טען שכותל זה שותף אני בה הואיל והשתמש בה בקורה אחת נאמן ומשתמש בכולן אחר שישבע שבועת היסת שהוא שותף בכל * הכותל.

הלכה ט

היו קורותיו של ראובן בתוך הכותל ובצד שמעון מקומות חפורין להכניס בהן ראשי הקורות לא החזיק בהן שמעון להכניס בה קורות ואינו יכול לטעון שהוא שותף בו שהרי אין לו בו תשמיש ויכול ראובן לטעון שאני חפרתי מקומות אלו בצדך כדי שיהיו מוכנים עד שתקנה ממני או שתבקש ממני ואמחול לך ותכניס הקורות בלא חפירה בכותל כדי שלא יתמטט כותלי בעת חפירה.

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף מא עמוד א

מתני'. כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה - בין בחזקת ג' שנים דקרקעות ובתים ואילנות בין בחזקת יום אחד כגון הנך דאמרינן לעיל /בבא בתרא/ (דף ו) אחזיק להורדי כו' מיירי וקאמר דצריך לטעון מאיזה כח החזיק בה והלכך כיון דטעין טענתא מעליא שבדין ירד לקרקע זה ומתוך כך החזיק בה כשיעור חזקה שאמרו חכמים וזה שתק ולא מיחה הויא חזקה ואין המערער נאמן לומר לא על ידי ירד לקרקע שלי אלא בלא רשותי דאם כן למה הניחו להחזיק.

תוספות מסכת בבא בתרא דף כג עמוד א

והא אחזיקו להו - פי' ר"י ב"ר מרדכי כיון שלא בא להחזיק בקרקע של חבירו ולומר שלו הוא אלא לתשמיש בעלמא שנהנה ממנה מועלת חזקה שלא בטענה דמסתמא לא היו אומרים שמכר להם רב יוסף תשמיש זה והווי כי הנהו דלעיל (דף ו.) דאחזוק להורדי דמועלת חזקה שלא בטענה דמדלא מיחה ג' שנים מחל לו ואין נראה דאם לא הקנה לו כי החזיק להורדי אמאי החזיק לכשורי אלא על כרחך התם שטוען שהקנה לו ולהכי אחזיק לכשורי דאין אדם עושה קנין למחצה.

תוספות רי"ד מסכת בבא בתרא דף כג עמוד א

(ז) ואם לקחו אפי' בית רובע הרי הוא בחזקתו. זאת אומרת טוענין ליורש וטוענין ללוקח. פי' ואף על פי שלא החזיק בו ג' שנים מפני שטוענין ללוקח ואמרי' נתפייס בעל השדה עם בעל השוכר ואף על פי שבעל השוכר (גם) [אם] הי' שם טוען טענה זו בתוך ג' שנים לא היה נאמן עד שהיה מביא עדים ללוקח שאינו יודע להביא עדים טוענין ב"ד בעבורו. ומשונה היא חזקה זו שאינו לוקח שדה מחבירו לצמיתות אלא משתמש בו תשמיש המזיקו מחזקה שלוקח שדה מחבירו לצמיתות ואומר שלי הוא דאותה חזקה בעי שלש שנים ובעיא טענה. אבל זו אינה צריכה טענה אלא מסתמא כיון שהחזיק ג' שנים אמרינן מחל כדכתבית במהדורא תנינא. והיורד והלוקח יש להן מעלה יתירה על המחזיק גופי' דבחזקה שהיא מצמיח שדה חבירו אליו אף על פי שיש לו חזקת ג' שנים בעי טענה ואלו לוקח ויורש לא בעי טענה וה"נ בחזקת תשמיש בעלמא המחזיק צריך שלש שנים וא"צ טענה אבל הלוקח והיורש יש להן מעלה יתירה שאע"פ שאין להן חזקת ג' שנים. הרי הן בחזקתן דאמרי' אימור מחלו לו השכנים למחזיק בפירוש. ואף על גב דאי הוה מחזיק קמן והוה טעין הכי מקמי ג' שנים לא הוי מהימן עד דמייתי ראי' להני טענינן משום דלא ידעי להביא ראי' אבל כשמחליטין גוף השדה לא טענינן להו עד דאיכא חזקת ג' שנים וכיון דמחזיק גופי' בעי ג"ש וטענה סגי להו דעבדינן להו מעלה טפי דלא מצריכינן להו טענה. אבל הכא דמחזיק גופי' לא בעי טענה אלא ג' שנים בלחוד הני דעדיפי מיני' טענינן להו אפי' בלא חזקת ג"ש ואף על גב דמחזיק גופי' לא מצי למיטען להני טענינן. ודמי האי למלוה ע"פ בעדים דאפילו למ"ד המלוה את חבירו בעדים צריך לפרועו בעדים ואם הוא טוען ואומר פרעתי אינו נאמן עד שיביא עדים אם מת ובא לגבות מן היורש טוענין לו ב"ד דילמא פרעי' והווא דלא ידע במילי דאבוה לאתויי סהדי והה"נ הכא. ואף על גב דקאי מוכר ואמר מעולם לא נתפייס עמי אינו נאמן אלא אמרי' קנוניא עבד עם בעל השדה. ומהכא ילפי' נמי לחזקת גוף השדה שאם יש להן חזקת ג' שנים ב"ד טוענין להם. מש"ה אמר רב פפא זאת אומרת טוענין ליורש וטוענין ללוקח. עיין לקמן בפ' חזקת בה' ולא לאב בנכסי הבן:

רמב"ם הלכות שכנים פרק ז הלכה ו

הרי שפתח חלון לחצר חבירו ומחל לו בעל החצר או שגילה דעתו שהניחו כגון שבא וסייע עמו, או שידע הנזק ולא ערער, הרי זה החזיק בחלון ואינו יכול אח"כ לחזור ולערער עליו לסתום, וכיצד ה דינה של חלון זה שהניחה לפתחה אם ראשו של אדם יכול ליכנס ממנה או שהיתה למטה ו מארבע אמות אף על פי שאין ראשו נכנס ממנה אין בעל החצר יכול לבנות כנגדה או מצדיה אלא א"כ הרחיק ארבע אמות כמו שביארנו.

רמב"ם הלכות שכנים פרק ח הלכה א - ג

הלכה א

המבקש להוציא זיז מכותלו על אויר חצר חבירו כל שהוא בעל החצר מעכב עליו שהרי מזיקו בראייה בעת שתולה בו ומשתמש בו, הוציא את הזיז ולא מיחה בו לאלתר בעל החצר הרי החזיק בעל הזיז.

הלכה ב

היה הזיז טפח א החזיק באויר החצר כנגדו, ואם רצה בעל החצר לבנות תחת הזיז ולבטל תשמישו בעל הזיז מעכב עליו, ואם אין בזיז טפח לא החזיק באויר החצר וכל עת שירצה בעל החצר לבנות תחתיו ולבטל תשמישו של זיז אין בעל הזיז יכול לעכב עליו.

הלכה ג

היה הזיז שהוציא רחבו טפח ומשוך באויר חצרו של חבירו ארבעה טפחים ולא מיחה בו החזיק בו בארבעה על ארבעה ואם רצה להרחיב את הזיז עד שיעשה ארבעה על ארבעה הרי זה מרחיב ואין בעל החצר יכול לבנות באויר חצירו תחת הזיז כלום אלא א"כ הניח לו תחתיו גובה אויר עשרה טפחים כדי שישתמש בזיז.

רמב"ם הלכות שכנים פרק יא הלכה ד

כל ההרחקות האמורות בפרקים של מעלה אם לא הרחיק וראה חבירו ושתק הרי זה מחל ואינו יכול לחזור ולהצריכו ולהרחיקו, והוא שיראה ממנו שמחל כגון שסייע עמו מיד או שאמר לו לעשות או שראהו שעשה בצדו בלא הרחקה ושתק ולא הקפיד על זה זכה, שכל המחזיק בנזק זכה בו כמו שביארנו, במה דברים אמורים בשהחזיק בשאר נזקין חוץ מארבעה מיני נזקין אלו האמורים בפרק זה שהן ד העשן וריח ה בית הכסא והאבק וכיוצא בו ונדנדד הקרקע שכל אחד מאלו אין לו חזקה, ואפילו שתק הניזק כמה שנים הרי זה חוזר וכופהו להרחיק וכן היזק ראייה במקום שצריך מחיצה כופהו לעשות מחיצה בכל עת שירצה כמו שביארנו, ולמה שינו נזקים אלו משאר נזקין לפי שאין דעתו של אדם סובלת נזק מאלו וחזקתו שאינו מוחל שהיזקו היזק קבוע, ואם קנו מידו שמחל בנזקים אלו ו אינו יכול לחזור בו.

רא"ש מסכת בבא בתרא פרק א סימן יא

יא יב אמר רב נחמן אחזיק להורדי לא אחזיק לכשורי. פי' בכותל שידוע שהוא של ראובן שהוא בנוא לבדו ושמעון שכנו סמך עליו הורדי שהן קורות דקות וטוען שקנה ממנו או שנתן לו כח לסומכן עליו והחזיק ג' שנים אין לו כח לסמוך עליו קורות גדולות ולהכביד על הכותל יותר מאותו בנין שהחזיק בו כבר [אחזיק לכשורי אחזיק להורדי] ורב יוסף אמר אפי' אחזיק להורדי אחזיק לכשורי. ובספרי ספרד מצאתי איכא דאמרי א"ר נחמן אחזיק להורדי אחזיק לכשורי ופסקו הלכה כהאי לישנא. ואפי' לספרים דלא גרסי האי לישנא מסתברא דהלכתא כרב יוסף לפי שהקונה מחבירו ליתן לו רשות לבנות בכותלו לא שכיח שיקנה לחצאין ולפי שעה לא הוצרך אלא להורדי

בעל המאור מסכת בבא בתרא דף ג עמוד ב

הא דאמרי' בכשורא דמטלטלא לבתר תלתין יומין הויא חזקה ובסוכה דמצוה לבתר שבעה יומי ואם חברה בטינא לאלתר לאו למימרא דלא בעינן ג' שנים כמו שדמו הרבה מחכמי הדור אלא בחשבון ג'

מלחמת ה' מסכת בבא בתרא דף ג עמוד ב

ועוד הא דאמרי' בכשורא דמטלטלא לבתר תלתין יומין הויא חזקה ובסוכה דמצוה לבתר שבעה יומי וכו' לאו למימרא דלא בעינן שלש שנים וכו' מן השיעור הזה ואילך: אמר הכותב היאך הוא תולה דברי כל הגאונים הראשונים והאחרונים ז"ל בחכמי דורו ודוחה אותם בקש שכולם אמרו כך שא"צ חזקה ג' שנים לסמיכת הקורה כמו שא"צ ג' שנים לזיז ולסולם וחלון ומרזב ומזחילה בין בעל הגג בחצר בין בעל חצר במי הגג וה"ה לאמת המים ונברכת וסיד וסלעים ותנור וכירים ורחים וזרעים סמוך לכותלו של חבירו וכן לקורקור דרב יוסף ולכל חזקה המתקיימת בלא טענה והכא בחזקה שלא מחמת טענה ולקיים הכשורא שלא לסלקה משם נאמרו הדברים ואם נפל הכותל אין לו במקומו כלום והפירוש שפירש הוא ז"ל אינו כלום דעד תלתין יומין למה לא יעלו

שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף נט עמוד א

ראב"ד

וזו לשון הראב"ד ז"ל: למעלה מארבע אמות אין לו חזקה ויכול למחות משום דאמר ליה זימנין דמנחת שרשיפא וחזית לי. יש מי שאומר כי כן נאמר בחלון המצרי אף על פי שאין לו חזקה יכול למחות ומסתברא כוותיה לפי שיש ממנו היזק ראייה אלא שאינו מצוי וכיון שיש ממנו היזק דין הוא שימחה עליו בתחלה אבל אם הוא למעלה מארבע אמות אינו יכול למחות משום זימנין דמנח שרשיפא דהוי תשמיש דחוק ואינו מצוי כולי האי לא חיישינן. אמרו הגאונים ז"ל חזקתו שלש שנים ומדבריהם אין לו חזקה אלא בטענה ונראין דבריהם ממה דתנן החלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין מכנגדן ארבע אמות ואלו היו נקנין חלונות בחזקת מחילה לא היינו מונעים ממנו מלבנות בחצרו בכל מקום שירצה שאם מחל לו את נזקו לא הקנה לו ארבע אמות בחצרו וכיון שמצאנו רמז בחלונות שיש בהם טענה יש לנו לומר שאין שום חלון מוחזק בלא טענה ואם תמצא לומר שיהא לו חזקה בלא טענה אין מונעים ממנו מלבנות כנגדו וגם יהיה לו חזקה בשלשים יום כעין כשורא דמטלטלא. ואני תמה מאין הוציא רבינא לכשורא דמטלטלא חזקתה שלשים יום וכל אלו השנויים במשנה שיש להם חזקה אפשר שיהו בלא טענה ובשלשים יום. וכללו של דבר כל חזקה שצריכה טענה צריכה שלש שנים דאי לא אמרינן ליה אחוי שטרך. ועוד כלל אחר שכל חזקה שאין עמה טענה כחלון וכיוצא בו אין מונעים ברשותו של זה מלבנות בתוך שלו כאשר אמרנו. ואם בא בטענה והוא לאחר שלש מונעים מלבנות כנגדו ואם יאמר זה מעולם לא

מכרתי לו אבל מחילה היתה ואבנה כנגדה אין שומעים לו דאמרינן ליה איבעי לך למחויי כדאמרינן לענין ואם טען ואמר לפירות הורדתיו נאמן והני מילי בתוך שלש אבל לאחר שלש לא מהימן ואקשינן ואי לפירא אחתיה מאי הוה ליה למעבד ואמרינן איבעי ליה למחויי והכא נמי אי מחילה הויה איבעי ליה למחויי ולאודועי כי היכי דלא ליחזוק עלויה. עד כאן:

רמב"ם הלכות שכנים פרק ה הלכה ה

אחד מן השותפין בחצר שהעמיד בהמה או רחיים וכיוצא בהן בחצר ולא מיחה בו שותפו ה"ז מעכב עליו כ"ז שירצה, ואם העמיד בפני בהמה זו וכיוצא בה מחיצה גבוהה עשרה טפחים החזיק שהשותפין ב מקפידין על * המחיצה והואיל והניחו מחל, בד"א בחצר השותפין אבל בחצר חבירו אפי' העמיד בהמתו ועשה לו מחיצה לא החזיק שהדבר ידוע שאין זה אלא דרך שאלה, וה"ה לכל מעמיד תנור וכיריים ומגדל תרנגולין וכיוצא בהן, שאם תאמר החזיק אין לך אדם שמשאיל מקום לחבירו. +/השגת הראב"ד/ אחד מן השותפין וכו' בד"א וכו' עד מקום לחבירו. א"א הירושלמי חולק עליו א"ר אלעזר המגדל תרנגולין בחצר שאינה שלו הרי זה חזקה א"ר יוסי ויאות מה נפשך אם יש לו לגדל הרי זה גדל ואם אין לו לגדל הרי החזיק ואומר אני כל אלו המחילות שאמרן שאין עמהם טענת מכירה או מתנה אין מפסידין ממנו קרקע מתורת מחילה ואם רצה לבנות בית בחצירו בונה וחזקתו בטלה מאליה אלא כ"ז שהחצר כן החזיק זה בתשמישו ועל דרך זה יתקיימו דבריו, עכ"ל. +

רמב"ם הלכות שכנים פרק ז הלכה ז

היתה חלון ז קטנה שאין ראשו של אדם נכנס ממנה והיתה למעלה מארבע אמות בעל החצר יכול לבנות כנגדה ובצדדיה שהרי טוען ואומר לא הנחתיך לפתוח אלא מפני שהיא קטנה וגבוהה, אבל שתחזיק עלי עד שארחיק הבנין לא הנחתי, בד"א בשפתחה לתשמיש או כדי שיכנס בה הרוח, * אבל אם פתחה לאורה אפילו היתה קטנה ביותר וגבוהה ביותר הואיל ולא ערער החזיק ח ואין בעל החצר יכול לבנות כנגדה או מצדדיה עד שירחיק ארבע אמות כדי שלא יאפיל עליו שהרי מחל לו על האורה, וכן מי שהיתה לו חלון מוחזקת ובא חבירו ובנה כנגדה או מצדדיה בלא הרחקה או סתמה ושתק בעל החלון אינו יכול לחזור ולערער לפתוח החלון או להרחיק הבנין, שכיון ששתק מחל ט שאין אדם עשוי שסותמין אורו בפניו ושותק אלא א"כ מחל. +/השגת הראב"ד/ וכן מי שהיתה לו חלון וכו' עד א"כ מחל לו. א"א לפי דעתי יש הפרש בין סותם למאפיל שהסותם לאלתר והמאפיל ל' יום עכ"ל. +

סמ"ע סימן קנה ס"ק לה

לה] כשקנו הקרקע מן המלך. ז"ל ב"י [סעיף י"ג], דכיון שקנאו מן המלך, מסתמא החזיק בד' אמות הצריכות לו לדוושא, הלכך חבירו הבא לקנות ג"כ מהמלך, אינו יכול לבנות שם, שהן של חבירו. אבל אי לאו הכי, אין צריך להרחיק ולשעבד קרקע שלו לחזק כותל חבירו, ועיין דרכי משה [המובא בציונים אות ל"ה]:

סמ"ע סימן קנג ס"ק לא - לב

סעיף טז

לב] ובחזקת סולם כו' עד ויש חולקים בכל חזקות אלו. עיין לקמן סימן קנ"ה סעיף ל"ה שהכריע מור"ם כדעת הרמב"ם [המובא בציונים אות מ"ג] דאין צריך ג' שנים. ונראה דאותה הכרעה לאו הכרעה כללית היא, דא"כ קשה למה כתב זה כמה פעמים, בפלוגתא לעיל בסוף סימן קמ"ב גבי פתיחת חלון ובסימן זה סעיף ב' גבי זיז ובסעיף (ז) [ו'] גבי מזחילה, ובסעיף זה לענין חזקת סולם ואיך דקחשיב גם בסימן קנ"ד סעיף ז' גבי פתיחת חלון, ובשום אחד מהמקומות הללו לא כתב הכרעתו ושבק עד סימן קנ"ה סעיף ל"ה. לכן נראה לחלק ולומר דדוקא שם גבי הרחקת גפת מהכותל או סולם מהשובך או משרה מהירק וכל איך הרחקות דקחשיב התם, דהמזיק עושה הדבר בשלו ואינו נהנה בשל חבירו כלום, אלא שחייב להרחיק משום שחבירו ניזק על ידו, בהן הכריע שאין צריך להחזיק ג' שנים, משא"כ בחזקת זיז או מזחילה או שהעמיד סולם בחצר חבירו או נעץ קורות בכותל של חבירו, דבכל אלו בא להשתמש בשל חבירו, וכן פתיחת חלון דנהנה מאור אור של חבירו, וכל שכן היכא דמזיק בראייתו, אף שהגאונים [המובאים בציונים שם] והרמב"ם [שם] ס"ל דגם בכל אלו אין צריך חזקה ג' שנים כיון דאינם מזיקים בגופו של קרקע, והמחבר סתם בכל המקומות הנ"ל כוונתייהו, מכל מקום מור"ם נסתפק בהני כיון דר"ת ורבינו יונה והרא"ש ויתר רבני צרפת [המובאים בציונים אות מ"ב] ס"ל דגם בכל הני בעינן ג' שנים וטענה. גם בד"מ בסימן קנ"ה [סעיף נ"א] אחר שהזכיר פלוגתת הרמב"ם ור"ת, כתב שקי"ל כהרמב"ם משום המוציא מחבירו עליו הראיה, ועל פי דבריו של נ"י [ד' ע"א מדפי הרי"ף] הכריע שם מור"ם כהרמב"ם, והיינו טעמא, דהמוציא מחבירו עליו הראיה הוא דוקא בדין נזקי הרחקות שעושה בשלו וחבירו בא להוציא מידו, משא"כ באיך הנ"ל שמשתמש בשל חבירו דשם הניזק מיקרי מוחזק. ואדרבה על פי טעם זה היה נ"ל להכריע איפכא, דבכל הנ"ל בעינן ג' שנים וטענה, אלא מפני שלא שייך מוציא מחבירו בתשמישו הנ"ל כמו ששייך איפכא כשבא

להרחיק את זה משלו, לכן נסתפק מור"ם ולא הכריע באלו. מיהו בסימן קנ"ד סוף סעיף ז' גבי פתיחת חלון, אחר שכתב הפלוגתא כתב ז"ל, ועיין לקמן סימן קנ"ה סעיף ל"ה, עכ"ל. נראה קצת דגם שם דעתו נוטה להכריע דאין צריך ג' שנים, והיינו טעמא, כיון דפתח בשלו אלא שנהנה מאויר חצירו הבא ממילא, משום הכי מיקרי חבירו הבא לבנות נגדו לסתמו קצת מוציא ממנו, משא"כ גבי הוצאות זיז ומזחילה ששם משתמש בשל חבירו בפועל. וזה אינו, דא"כ יש להקשות מסברא זו ארשב"ם הנ"ל [בציונים אות מ"ג] דבהעמדת סולם ונעיצת קורות אינו מצריך ג' שנים, ובחלון כתב [שם נ"ט ע"ב ד"ה לך] דצריך. ע"כ צ"ל דבחלון די שבו היזק ראייה מחשב חסרון קרקע, ע"ש ובסימן קנ"ד סעיף ט"ז ס"ק (ל"ז) [ל"ח]. והא דלא כתב מור"ם כלום בסימן קנ"ה סעיף מ"ג אדברי המחבר שסתם שם כדברי הרמב"ם, משום דסמך אמקומות הנ"ל וס"ל כוותיה בדין הרחקה הנ"ל. גם נלמד מיניה לשאר ענינים ודוק. ובעיר שושן כתב בסימן קנ"ה סעיף ל"ה על הכרעת מור"ם הנ"ל הטעם, משום דמסתמא אין אדם רואה לחבירו שעושה דברים כאלו ושותק, עכ"ל. וזהו כלשון הרמב"ם [פ"ז משכנים ה"ז] שכ"כ בכל דינים הנ"ל, ומשמע דס"ל דמור"ם הכריע כן בכל הדינים הנ"ל. ולעד"נ דזה אינו אלא כמו שכתבתי ודוק:

נתיבות המשפט חדושים סימן קנה ס"ק לה

(לה) מחפירת בור. הטעם מבואר בסעיף קטן שלפני זה. ורש"י ורי"ף חולקין וסבירא להו דגם בשאר ניזקין אסור לסמוך כשאין שם דבר הניזק כשחבירו עשוי לעשותו, וזהו דעת היש אומרים שהביא בהג"ה. סמ"ע [סקמ"ד]. ועיין ביאורים [סקי"ג] דאפילו למאן דמתיר בסומך בהיתר, מ"מ במקום שהנזק מתחדש בכל יום ועושה בידיים אחר שבא הנזק כגון כותשי הריפות דסעיף ט"ו, צריך להרחיק אח"כ. ובחלון תליא בפלוגתא דלעיל סימן קנ"ד סעיף ט"ז בהג"ה, גבי נפל הכותל שביניהם, אי היזק ראייה חשיבא היזיקא דבידיים. וכן למאן דס"ל דצריך להרחיק בסומך בהיתר, מ"מ בסומך אצל דבר הפקר ואח"כ זכה האחר בהמקום הפקר ועשה דבר הניזק, אין המזיק צריך להרחיק. ולדינא נראה עיקר כדעת המחבר וכדעה ראשונה שהביא הרב בהג"ה.

נתיבות המשפט חדושים סימן קנג ס"ק כו

(כו) ובחזקת סולם כו'. ובסימן קנ"ה סעיף ל"ה הכריע מור"ם דאין צריך ג' שנים. ונראה דלאו הכרעה כללית היא, דהא לא כתב בשום מקום הכרעה זו רק שם. לכן נראה דהרמ"א לא הכריע רק מטעם שהוא ספיקא דדינא והמוציא מחבירו עליו הראיה, ולכך בסימן קנ"ה בהרחקות שעושה הדבר בשלו רק שמזיק לחבירו, נקרא העושה מוחזק, לכך הכריע כהרמב"ם [פ"א משכנים ה"ד] משום דהמוציא מחבירו עליו הראיה, משא"כ בחזקת זיז ומזחילה וסולם ונעיצת קורות, שעושה הדבר בשל חבירו, נקרא חבירו מוחזק, רק מחמת שכבר עשה אינו ברור מי הוא המוציא ולכך לא הכריע. מיהו בסימן קנ"ד סוף סעיף ז' גבי פתיחת חלון כתב, ועיין סימן קנ"ה, משמע דגם שם דעתו להכריע, קשה. ואין לומר דכיון דפותח בשלו ונהנה מאויר חצירו הבא ממילא מיקרי חבירו קצת מוציא, משא"כ בהוצאת זיז שמשתמש בשל חבירו ממש. זה אינו, דהא הרשב"ם [נ' ע"ב בתוס' ד"ה ואי, וברש"י ע"א ד"ה תוס'] פסק בהעמדת סולם דאין צריך ג' שנים, ובחלון [נ"ט ע"ב ד"ה לך] צריך, אלמא דהיזק ראייה חשוב חסרון קרקע. סמ"ע [סקל"ב]. והט"ז בסימן קנ"ה [סעיף ל"ה ד"ה עוד שם בהגה] כתב דדעת הרב להכריע כהרמב"ם בכל מקום רק שנטר לבסוף. ועיין ביאורים [סקי"ג].